

DECEMBER 2023
BORNHOLMS REGIONSKOMMUNE

KLAR TIL ENERGIØ BORNHOLM

SLUTEVALUERING

DECEMBER 2023
BORNHOLMS REGIONSKOMMUNE

KLAR TIL ENERGIØ BORNHOLM

SLUTEVALUERING

PROJEKTNR.	A099230
DOKUMENTNR.	463.S
VERSION	0.3
UDGIVELSESDATO	04.12.2023
UDARBEJDET	MF
KONTROLLERET	MW
GODKENDT	MOBR

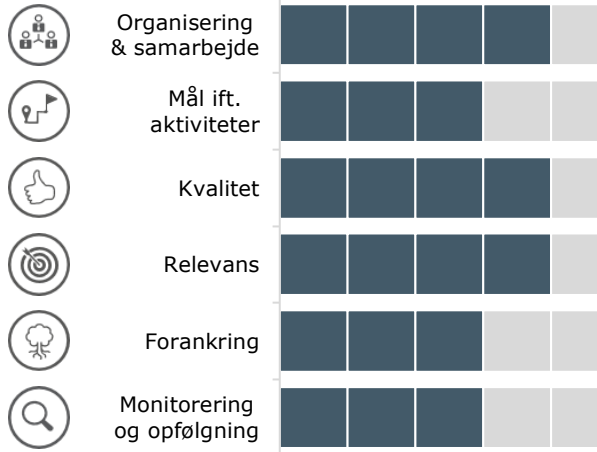
INDHOLD

1	Resumé: Klar til Energi-ø Bornholm	1
2	Fakta om projektet	2
2.1	Projektets effektkæde	2
3	Overordnet status	3
4	Projektets implementering	5
5	Fremdrift og målopnåelse	10
5.1	Fremdrift i aktiviteter og milepæle	10
5.2	Målopnåelse i forhold til output	11
6	Effektvurdering	12
6.1	Forudsætninger for effektskabelse	12
6.2	Forventninger til effekter	13
6.3	1/2 1/2 1/2 Indsatsens effektmål	14
7	Anbefalinger og læring	15

1 Resumé: Klar til Energi-ø Bornholm

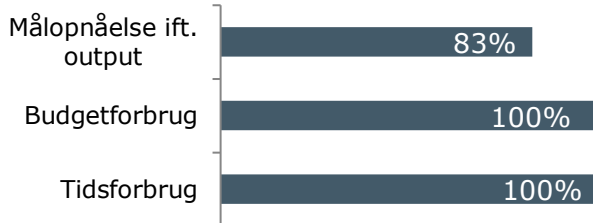
Projektets implementering

Gennemsnitlig score (skala: 0-5) **3,5**

Projektet ledes professionelt af projektlederen med stærk involvering og sparring fra projektgruppen. Projektet har haft stor gavn af, at medlemmerne i projektgruppen både har ledelsesansvar og direkte kontakt med lokale virksomheder. Størstedelen af projektets aktiviteter er gennemført med høj kvalitet og relevans for virksomhederne og med et klart fokus på sammenhængen mellem aktiviteterne og de overordnede mål. Projektet har erfaret, at det i modningsprojekter som dette er centralt at have fokus på ekstern kommunikation, der gennem cases eksemplificerer projektets relevans for lokale virksomheder. Projektet er i anden halvdel af projektperioden i høj grad lykkedes med det. Offshore Center Bornholm overtog MARLOG's rolle i projektet og har succesfuldt varetaget opgaverne med bl.a. netværk mellem virksomhederne. Projektets aktiviteter er løbende blevet forankret i de deltagende virksomheder.

Målopnåelse

Projektet har ikke kvantitative aktivitetsmål. Målopnåelsen ift. outputmålene er overordnet tilfredsstillende. Flere virksomheder end målsat er blevet ISO-certificerede og har fået støtte til anlægsinvesteringer, ligesom projektet har nået sit mål om antallet af virksomheder, der deltager i forløb omkring samarbejde med større virksomheder. Hvad angår antallet af virksomheder, der deltager i kurser, har man ikke nået måltallet. Det skal dog bemærkes, at man alligevel har indfriet måltallet om antal medarbejdere, der har været på kurser. Projektet forventer, på trods af et underforbrug i første halvdel af projektperioden, at bruge hele projektets budget.

Effektvurdering

Deltagerne forventer i gennemsnit en stigning i årlig omsætning på 0,6 millioner kroner, og en stigning i antallet af nyansatte på gennemsnitligt 3,3 ansatte. Estimatet ift. omsætning og jobskabelse er usikkert, men understøttes dog af, at projektgruppen har haft et tydeligt effektfokus i implementeringen af projektets aktiviteter, ligesom projektet har en fornuftig målopnåelse ift. de opstillede effektmål. Vi tildeler derfor en grøn score på dette parameter.

2 Fakta om projektet

Dette afsnit indeholder en kort beskrivelse af projektets formål og baggrund samt en gengivelse af de vigtigste baggrundsoplysninger for projektet (tekst-boks). Afsnittet afsluttes med en illustration af projektets 'effektkæde'.

Overordnet projektbeskrivelse

Bornholmske virksomheder og deres medarbejdere skal være klar til, at Bornholm bliver dansk knudepunkt for energiproduktion. Både opgaver i anlægs- og driftsfasen vil stille nye krav, ligesom virksomhederne potentielt vil skulle ændre deres forretningsstrategi. Helt konkret skal medarbejderne opkvalificeres, og virksomhederne skal certificeres. Bornholmske virksomheder skal således understøttes til at blive mere omstillingsparate og dermed være med til at gribe den udvikling, der skabes på Bornholm.

Figur 1 Kort info om indsatsen

FAKTA-BOKS	
>	Tilskudsmodtager: Bornholms Regionskommune
>	Sagsbehandler: Rikke Jo Kjølbye
>	Finansieringskilde: DEM-midler
>	Samlet budget: DKK 8,4 mio.
>	Bevillingsperiode: 01.09.2020 – 31.12.2023

2.1 Projektets effektkæde

I dette afsnit beskrives, hvilke effekter det er hensigten at skabe med de bevilgede midler, samt hvordan disse effekter skal tilvejebringes. Effektkæden er udarbejdet på baggrund af projektansøgningen og efterfølgende tilrettet på baggrund af interviews med sagsbehandler og projektleder. Figuren nedenfor giver således et overblik over indsatsens primære aktiviteter, output af disse samt de effekter, indsatsen på længere sigt forventes at bidrage til.

Figur 2 Rationalet bag indsatsen illustreret via en effektkæde

Hovedaktiviteter	➔	Output	➔	Effekter
<ul style="list-style-type: none"> • Specifikt studie af potentialer for bornholmske virksomheder i forhold til direkte erhvervs muligheder i relation til energiøen med særligt henblik på identifikation af potentielle arbejdspladser i både etablerings- og driftsfasen (Arbejdet udføres af eksterne konsulenter) • Generelt studie af potentialer for Bornholm i energiøen særligt med henblik på et bredt billede af, hvad energiøen kan få af betydning for det bornholmske 		<ul style="list-style-type: none"> • Virksomhederne har fået afdækket kompetencebehov målrettet offshore/ GWO • Øgede kompetencer blandt bornholmske virksomheder indenfor offshore vind er styrket. • Øget viden om skalering af eksisterende forretning i offshore sektoren blandt målgruppen • Øget omstillingsparathed blandt bornholmske virksomheder 		<ul style="list-style-type: none"> • Øget jobskabelse og -opretholdelse • Grøn omstilling blandt bornholmske virksomheder • Øget vidensniveau

erhvervsliv i form af indirekte effekter (Arbejdet udføres af eksterne konsulenter)

- Lessons learned ved formidling, netværksaktivitet, analyse og opsamling på kommende cases på Bornholm
 - ISO-certificering af bornholmske virksomheder (eksternt forløb) med henblik på at kunne byde på konkrete opgaver i forbindelse med opførelse af Energiø Bornholm
 - Styrkelse af netværk og derigennem skabe kontakt mellem bornholmske virksomheder, store virksomheder inden for offshore vind samt det maritime og shipping
 - BCB rekrutterer, planlægger og afvikler aktiviteten 'virksomhedsudvikling' via et forløb for bornholmske virksomheder, der ønsker at indgå i samarbejde med store virksomheder på offshoreområdet. Gennemføres af BCB og har tyngtet på virksomhedssparring og den konkrete udforming i samarbejdet mellem store og små virksomheder. Virksomheder klædes på til samarbejde
 - Opkvalificering af arbejdsstyrken gennem målrettede kurser og uddannelser, der sikrer tilstrækkelige kvalifikationer og certificeringer af medarbejderne
 - Virksomhederne har mulighed for at søge støtte på op til 50 % af relevante anlægsinvesteringer
- Flere bornholmske virksomheder har samarbejdet på offshore området

3 Overordnet status

Samlet set har projektet fulgt planen, og hovedparten af projektets aktiviteter er blevet gennemført som planlagt. Projektet er nået i mål med sine måltal ift. antallet af virksomheder, der er blevet ISO-certificerede, ligesom projektet – efter en træg start i første halvdel af projektperioden – har uddelt den økonomiske

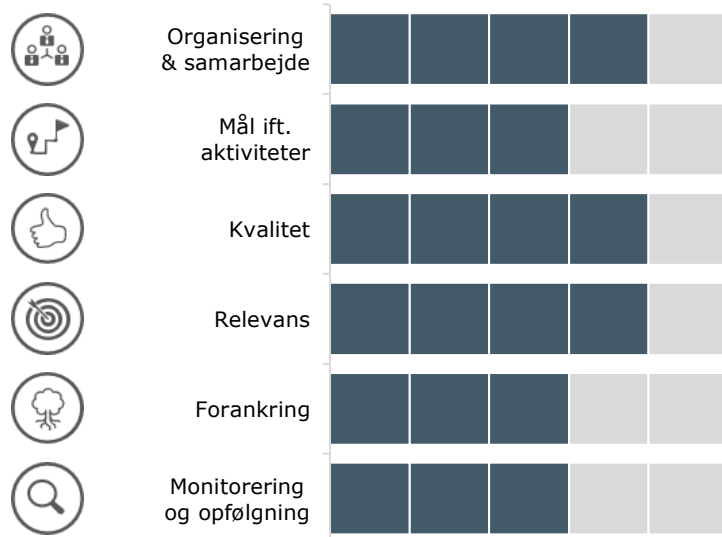
ramme, der var afsat til støtte til anlægsinvesteringer i virksomheder. I anden del af projektperioden var efterspørgslen efter støtte til anlægsinvesteringer større end ventet. Som følge heraf valgte projektet at udvide den økonomiske ramme for støtten, da man havde haft et underforbrug på løn i projektet. Ligeledes valgte man at allokere midler til studieture til eksempelvis Esbjerg, hvor man havde møder og inspirationsoplæg fra aktører i offshorebranchen. Både ISO-certificeringerne og støtten til anlægsinvesteringer er aktiviteter, der sætter virksomhederne i stand til at byde på opgaver relateret til arbejdet med etableringen af Energiøen. Herudover løfter det generelt set, ifølge virksomhederne, virksomhederne og deres muligheder for at byde på nye opgaver i et bredere perspektiv.

En udfordring for projektet har været, at færre virksomheder end ventet har efterspurgt opkvalificeringskurser til deres medarbejdere. Opgaverne direkte relateret til etableringen af Energiøen har ladet vente på sig, hvorfor virksomhederne har udskudt deres deltagelse i kurserne for ikke at risikere, at medarbejdernes kursusbeviser forældes, inden der opstår konkrete opgaver. I denne forbindelse er det også værd at nævne, at der i perioden har været udfordringer med mangel på arbejdskraft på Bornholm, hvilket også har spillet ind som en barriere i projektets bestræbelse på at opkvalificere virksomhederne.

En væsentlig udfordring for projektet undervejs har været, at MARLOG gik konkurs. MARLOG skulle opsamle og videreformidle læringer i projektet, ligesom de skulle stå for netværksdelen mellem virksomhederne. Disse opgaver blev overtaget af Offshore Center Bornholm (herefter OCB) og i nærværende projekt organiseret under projektpartner Rønne Havn. Det er vores vurdering, at OCB har overtaget denne rolle med succes og løbende har opsamlet viden samt afholdt netværksaktiviteter for de deltagende virksomheder. Virksomhederne beskriver dette som både værdifuldt og relevant.

4 Projektets implementering

I dette afsnit præsenterer vi vores vurdering af projektets implementering ud fra seks faste evalueringsparametre. Figuren nedenfor giver et overblik over evalueringens konklusioner i forhold til de seks parametre.

Organisering og samarbejde

Projektet ledes professionelt og har haft stor gavn af en projektgruppe der består af både strateger og praktikere.

Projektet er gennemført i tæt dialog mellem projektlederen og den resterende projektgruppe, der har været direkte og aktivt involveret i projektet. Der har været afholdt hyppige styregruppemøder. Den tætte involvering af projektgruppen har været en klar styrke i projektet. På baggrund heraf vurderer vi, at den interne koordinering og kommunikation har været god.

Projektgruppen beskriver, at det har været en stor fordel for projektet, at projektgruppen har bestået af folk, der både har ledelsesansvar og direkte kontakt til virksomhederne i deres dagligdag. Det har gjort projektet smidigt og muliggjort, at projektgruppen løbende har fået input ift. virksomhedernes efterspørgsel og har kunnet tilpasse projektets aktiviteter hertil. Det har særligt været vigtigt i dette projekt, der beskrives som en modningsproces, hvor nogle virksomheder i lang tid har været afventende for så derefter, med kort aftræk, at være indstillet på at deltage i projektets aktiviteter såsom ISO-certificering eller støtte til en anlægsinvestering. Se mere herom under læringspunkt 1.

Det har udfordret projektet, at opgaver direkte relateret til Energijøen og den deraf følgende efterspørgsel efter opkvalificeringskurser har ladet vente på sig. Kombineret med at virksomhederne på Bornholm hovedsageligt er mindre SMV'er, der opererer med et kort sigte ift. opgaver og deraf følgende behov for opkvalificeringskurser, skaber det et behov for, at Campus Bornholm hurtigt og fleksibelt har kunnet planlægge og afvikle opkvalificeringskurser. I den sammenhæng har det været en læring for projektet, at det er vigtigt, at Campus Bornholm løbende har kontakt med partneruddannelsesinstitutioner, der kan supplere opkvalificeringsindsatsen på Bornholm og assistere med undervisere, der

kan undervise i kurser og fag, som normalt ikke udbydes på øen. Se mere herom under læringspunkt 2.

Sammenhæng
ml. aktiviteter og
mål

Aktiviteterne omhandlende ISO-certificering og støtte til anlægsinvesteringer har bidraget til projektets overordnede mål, mens aktiviteterne omhandlende opkvalificering af arbejdsstyrken har været udfordret af Energiøens lange tidsperspektiv. Projektet har undervejs arbejdet imod de ultimative mål, der blev fastsat i bevillingsgrundlaget: Øget jobskabelse, grøn omstilling blandt bornholmske virksomheder og et øget vidensniveau. Energiøen er i stigende grad, bl.a. på baggrund af øget ekstern kommunikation fra projektet, kommet på dagsordenen udtrykker projektgruppen. Selve arbejdsopgaverne relateret til etableringen af Energiøen er dog først ved at komme i gang nu ved projektets afslutning. Projektgruppen beskriver, at den lange tidshorison har medført, at projektet i endnu højere grad er kommet til at handle om at klargøre og modne bornholmske virksomheder til at kunne bidrage til etableringen af Energiøen. I den henseende er det vores vurdering, at der har været en god sammenhæng mellem dette mål og projektets aktiviteter.

Mange virksomheder er blevet ISO-certificerede som en del af projektet. Det gør dem i stand til at byde ind på de opgaver, der kommer nu i forbindelse med etableringen af Energiøen. Det vil formentlig bidrage positivt til jobskabelsen på Bornholm. Virksomhederne beskriver også, at ISO-certificeringen har betydet, at de er kommet i spil til flere opgaver – ikke kun relateret til Energiøen.

I første halvdel af projektperioden oplevede man problemer med at få virksomheder til at søge om støtte til anlægsinvesteringer. På den baggrund var en af midtvejsevalueringens anbefalinger at undersøge mulighederne for ændring i betingelserne for anlægsinvesteringer. Imidlertid er der i anden halvdel af projektperioden kommet gang i ansøgningerne til støtte til anlægsinvesteringer. Hele det afsatte beløb til støtte er brugt, og projektgruppen beskriver, at de støttede investeringer har muliggjort, at virksomheder bl.a. har fået arbejde relateret til udskibningen fra Rønne Havn, ligesom investeringerne stiller dem bedre ift. fremtidige opgaver relateret til etableringen af Energiøen.

Projektet har været mere udfordret på målsætningen om opkvalificering af arbejdsstyrken gennem målrettede kurser og uddannelser. Som beskrevet har de konkrete opgaver relateret til Energiøen ladet vente på sig. Virksomhederne har været afventende ift. at sende deres medarbejdere på kurser og færre virksomheder end ventet har efterspurgt opkvalificeringskurser. Dog må det samtidig bemærkes, at projektet har indfriet målet om det samlede antal medarbejdere, der har været på opkvalificeringskursus. Projektgruppen udtrykker, at de forventer, at efterspørgslen efter opkvalificering gennem kurser og uddannelse vil stige, når udbuddet af opgaver øges, og at noget af denne efterspørgsel kan dækkes via det bornholmske erhvervsfyrtårn. Samtidig beskriver projektgruppen, at projektet har haft en afledt effekt, hvor der har fundet opkvalificering sted uden for de i projektet definerede indsatsområder, og som er blevet finansieret på anden vis.

Kvalitet,
målgruppens
oplevelse

De deltagende virksomheder beskriver, at projektaktiviteterne generelt har været udbytterige. Virksomhederne har generelt set været tilfredse med kvaliteten i projektaktiviteterne. Ikke alle virksomheder opfattede dog de indledende workshops som udbytterige, da de indholdsmæssigt var ret brede ift. Energiøen og betydningen heraf.

De interviewede virksomheder beskriver til gengæld, at de har været meget glade for at blive ISO-certificerede. Det har løftet deres virksomhed, gjort dem mere konkurrencedygtige og i stand til at byde på nye opgaver – både i og udenfor regi af Energiøen. Virksomhederne roser også aktiviteterne relateret til ISO-certificeringen for at være meget konkrete og noget, de har kunnet tage direkte tilbage til virksomheden og bruge.

Projektgruppen beskriver, at de virksomheder, der har fået støtte til anlægsinvesteringer, har været tilfredse med dette. Vurderingen fra projektgruppen er, at anlægsinvesteringen har gjort dem i stand til at bidrage til opgaver på bl.a. Rønne Havn, og at investeringerne også vil kaste opgaver af sig i forbindelse med etableringen af Energiøen. F.eks. har en virksomhed fået støtte til en generator, der kan teste funktionaliteten af vindmøllehoveder.

Projektgruppen beskriver samtidig, at de deltagende virksomheder har været glade for de netværksmøder, der har været afholdt af OCB i regi af projektet. En af de interviewede virksomheder beskriver, at det har været brugbart at kunne udveksle erfaringer til disse møder om bl.a. processen med ISO-certificering.

Relevans,
målgruppens
oplevelse

Størstedelen af aktiviteterne i projektet har været relevante for de deltagende virksomheder, omend opkvalificeringskurser relateret til Offshore-industrien har været mindre relevante i projektperioden end forventet. Virksomhederne har overordnet oplevet projektets aktiviteter som relevante. Det gælder ift. ISO-certificering, hvor virksomhederne beskriver, at certificeringen gør dem i stand til at byde på opgaver relateret til etableringen af Energiøen, men også i bredere forstand udvider virksomhedens mulighed for at byde på nye opgaver. Ligeledes beskriver projektgruppen, at støtten til anlægsinvesteringer har været relevant for virksomhederne, og man har brugt flere midler under denne aktivitet end det oprindeligt var tiltænkt. Projektgruppen beskriver, at udslibningen fra Rønne Havn har været en vigtig faktor ift. at få virksomhederne til at se relevansen af projektets aktiviteter. De lokale virksomheder har helt konkret kunnet se, at der foregår ny aktivitet på havnen, hvilket har været med til at tydeliggøre relevansen af projekts aktiviteter for virksomhederne.

Som beskrevet har Efterspørgslen efter opkvalificering af medarbejdere har været mindre, end man forventede ved projektstart. Offshore-opgaver direkte relateret til etableringen af Energiøen er endnu ikke helt i omdrejninger. Det betyder, at f.eks. GWO-kurser har været mindre relevante for virksomhederne. Af samme årsag er målgruppen for projektet endt med at være bredere end oprindeligt tiltænkt og mindre fokuseret direkte på aktiviteter, der er relateret til offshoreindustrien.

Projektgruppen beskriver, at man undervejs i projektet er blevet opmærksom på, at opkvalificering af ufaglært ledig arbejdskraft også vil være relevant ifm. etableringen af Energjøen og opgaver, der skal løses offshore. Det har ikke været muligt at opkvalificere denne gruppe arbejdstagere igennem projektet, men det er værd at være opmærksom på i fremtidige projekter samt i fyrtårnsprojektet. Se mere herom under anbefaling 3.

Forankring af
output

Virksomhedsrettede aktiviteter såsom ISO-certificering og støtte til anlægsinvesteringer er blevet forankret i virksomhederne.

MARLOG's exit er blevet håndteret. I arbejdet med at blive ISO-certificerede beskriver virksomhederne, at der løbende har været en god proces omkring forankring, hvor de selv løbende har arbejdet med certificeringen i virksomhederne. Både ISO-certificeringen og støtten til anlægsinvesteringer er aktiviteter, der er forankret i de deltagende virksomheder.

Projektgruppen beskriver, at der er blevet oprettet en taskforce under det regionale arbejdsmarkedsråd med deltagelse af styregruppemedlemmerne fra dette projekt, der har til formål at arbejde videre med erfaringerne og den opbyggede viden fra dette projekt. Imidlertid er der ikke afsat midler til, at taskforcen kan udføre selvstændige aktiviteter fremadrettet, hvilket vi vurderer, svækker muligheden for forankring af projektets viden og erfaringer i regi heraf.

En faktor, der udfordrede projektets forankring undervejs i projektperioden, var MARLOG's exit fra projektet. Planen var, at MARLOG løbende og systematisk skulle opsamle læring fra virksomhedscases og bruge det som afsæt for at danne netværk mellem bornholmske virksomheder og styrke sammenhængen til offshoreindustrien. OCB overtog MARLOG's rolle i projektet. Både de deltagende virksomheder og projektgruppen beskriver, at OCB succesfuldt har overtaget denne plads. OCB har stået for den interne evaluering af projektaktiviteterne og afviklet månedlige netværksarrangementer for de deltagende virksomheder, hvilket ifølge virksomhederne har været udbytterigt for dem. De har været glade for at kunne dele erfaringer ift. eksempelvis ISO-certificeringen.

Samtidig beskriver projektgruppen, at OCB har taget anbefalingen fra midtvejs-evalueringen, om øget ekstern kommunikation, til sig og øget fokus på denne del i anden halvdel af projektperioden. Dette har man bl.a. gjort ved at øge antallet af casehistorier til inspiration for bornholmske virksomheder for at synliggøre relevansen af projektets aktiviteter. Både projektgruppen og de interviewede virksomheder beskriver dette som en central opgave i modningsprojekter som dette. Se mere herom under læringspunkt 4.

Monitorering og
opfølgning

Projektet har løbende fulgt op på aktiviteterne. Projektgruppen har løbende fulgt op på de virksomhedsrettede aktiviteter i projektet i form af et spørgeskema. Denne del har OCB stået for. Resultaterne er blevet fremlagt og analyseret på styregruppemøder. Derudover har opfølgningen på projektet

haft en mere uformel karakter og bestået af løbende tæt dialog i projektgruppen.

Projektlederen har været tæt på projektet og selv deltaget i aktiviteter som f.eks. workshops i forbindelse med ISO-certificering, hvilket har betydet, at han løbende har fulgt op på aktiviteterne og snakket med virksomhederne om, hvad der har fungeret godt og mindre godt. Det er vores vurdering, at denne tilgang har fungeret godt for projektet. I fremtidige projekter kan man overveje at anlægge et mere struktureret eller systematisk fokus på evaluering undervejs, hvis det eksempelvis ikke er muligt for projektlederen at være så tæt på projektets aktiviteter, som det har været tilfældet i dette projekt.

5 Fremdrift og målopnåelse

Afsnittet indeholder en kort fremstilling af status for projektets fremdrift i forhold til henholdsvis aktiviteter/milepæle og outputmål på evalueringstidspunktet. Nedenstående figur præsenterer den overordnede status på projektets fremdrift via tre overordnede indikatorer: fremdrift ift. Tids- og budgetforbrug (afsnit 5.1) samt målopnåelse ift. outputmål (afsnit 5.2).

5.1 Fremdrift i aktiviteter og milepæle

Afsnittet beskriver kort projektets overordnede fremdrift ift. de milepæle, der er opsat for projektet.

Der er ikke angivet nogle kvantitative aktivitetsmål, da projektet har ønsket at lægge vægt på outputmål frem for aktivitetsmål.

Nedenfor præsenteres projektets budget- og tidsforbrug på evalueringstidspunktet.

Budget- og tidsforbrug

Figur 3 Budget- og tidsforbrug på evalueringstidspunktet

	Totalt budget	Forbrug d.d.	Procentvist forbrug
Budgetforbrug (mio. DKK)	8,4	8,4	100 %
Tidsforbrug (måneder)	39	39	100 %

Note: Projektets budgetforbrug er indrapporteret til evaluator af bevillingsmodtager 06.11.2023. Bevillingsmodtager er ansvarlig for, at budgetforbruget er indrapporteret korrekt.

Som det fremgår af ovenstående figur, har projektet brugt det fulde budget. I første halvdel af projektperioden havde projektet et underforbrug af midler, men efterhånden som flere af aktiviteterne kom i gang, er midlerne blevet brugt. Samtidig har projektet i anden halvdel af projektperioden omallokeret en række midler. Eksempelvis er andelen af midler til støtte til anlægsinvesteringer blevet opjusteret, ligesom nogle midler er blevet allokeret til faglige studieture. Dette har bl.a. været muligt, da projektlederens forbrug til løn har været mindre end forventet.

5.2 Målopnåelse i forhold til output

Afsnittet beskriver kort status i forhold til de outputmål, som er opsat for projektet.

På evalueringstidspunktet er 82,5 % af de opstillede outputmål nået, beregnet som et simpelt gennemsnit. Status for de enkelte målsætninger er gengivet i figuren nedenfor.

Figur 4 Status ift. de opstillede outputmål på evalueringstidspunktet

	Målsætning	Status på evalueringstidspunktet	Procentvis målopnåelse
B1: Antal virksomheder, der ISO-certificeres	10	13	+100 %
B2: Antal virksomheder, der deltager i forløb omkring samarbejde med større virksomheder	20	20	100 %
B3: Antal virksomheder, der deltager i kurser	10	3	30 %
B4: Antal virksomheder, der har opnået anlægsinvesteringsstøtte	3	4	+100 %

Note: Projektets målopnåelse er indrapporteret til evaluator af bevillingsmodtager 6.11.2023. Bevillingsmodtager er ansvarlig for, at måltallene er indrapporteret korrekt.

Projektet har indfriet tre af de fire opstillede outputmål. For målet omkring antal virksomheder, der er blevet ISO-certificeret, har projektet endda haft flere virksomheder igennem, end målet tilsagde. Det gælder også for outputmålet omhandlende virksomheder der opnår støtte til anlægsinvesteringer. Imidlertid har projektet ikke indfriet outputmålet omhandlende antallet af virksomheder, der deltager i opkvalificerende kurser. Som beskrevet skyldes det til dels, at de konkrete udbud med relevans for bornholmske virksomheder relateret til etableringen af Energiøen har ladet vente på sig. Virksomhederne har været afventende med at deltage i de opkvalificerende kurser, da de risikerer at blive forældede ift. opgaverne relateret til etableringen af Energiøen, hvis de tager dem for tidligt.

6 Effektvurdering

I dette afsnit præsenterer vi evaluators samlede vurdering af mulighederne for, at indsatsen vil skabe de ønskede effekter eller for at nå specifikke effektmål. Det primære grundlag for evaluators vurdering er spørgeskemadata, men i den samlede vurdering indgår også evaluators vurdering af bevillingsmodtagers arbejde med – i forbindelse med implementering af indsatsen – at sikre den størst mulige realisering af indsatsens effektpotentiale.

Om spørgeskemaet

I forbindelse med evalueringen har vi udsendt et elektronisk spørgeskema til deltagerne i indsatsen (via e-mail-liste fra projektholder). Besvarelsene af spørgeskemaet giver et indblik i såvel de forventede som allerede opnåede effekter blandt deltagerne, og er udformet, så det på bedst mulig vis adresserer de indmeldte målsætninger om output og effekter fra ansøgningsfasen.

Undersøgelsen er sendt ud til 14 deltagere, hvoraf 8 respondenter har besvaret spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på 57 %. Således udgør data fra spørgeskemaundersøgelsen ikke en præcis beskrivelse af indsatsens effektskabelse, men giver en indikation af den forventede effektskabelse.

6.1 Forudsætninger for effektskabelse

Indsatsens potenti- ale for effekter

Det er ikke muligt på evalueringstidspunktet præcist at opgøre de effekter, som indsatsen vil skabe efter bevillingsperioden. For alligevel at give et billede af indsatsens *potentiale* for effektskabelse, som er mere retvisende og præcist end output-indikatorerne alene kan vise, præsenterer vi i dette afsnit, hvordan indsatsen konkret har bidraget for at styrke deltagernes *forudsætninger* for at omsætte deres udbytte af indsatsen til de ønskede effekter.

Alle respondenterne har svaret positivt på spørgsmålet, om de har fået et udbytte af deres deltagelse i projektet. 60 % har svaret "Ja, i høj grad" og 40 % har svaret "Ja, i mindre grad". Nedenstående tabel viser, i hvilket omfang deltagere har fået styrket deres forudsætninger for at skabe udvikling og vækst i forhold til henholdsvis dannelsen af professionelle samarbejdsrelationer og opnåelse af ISO-certificering.

Figur 5 *Indsatsens bidrag til at skabe styrkede forudsætninger for de ønskede effekter*

Hvordan og i hvilket omfang har indsatsen skabt et udbytte for deltagerne, der styrker deres forudsætninger for at skabe effekter? <i>Andel af virksomhederne, der angiver at...</i>	Andel virksomheder
virksomhederne vurderer, at de er blevet bedre til at danne professionelle samarbejdsrelationer som følge af jeres deltagelse i projektet	50 %
virksomhederne vurderer, at opnåelse af en ISO-certificering giver dem øget indsigt, viden og kompetencer, som gør dem bedre i stand til at få ordrer og/eller skabe professionelle samarbejdsrelationer	75 %

Kolonnen til højre afspejler andelen af respondenter, der har afgivet et af de to mest positive svar på en 5-punktsskala. n = 8 (deltagelse i projektet generelt); 6 (ISO-certificering)

50 % af virksomhederne har svaret, at de i høj eller meget høj grad er blevet bedre til at danne professionelle samarbejdsrelationer på baggrund af deres deltagelse i projektet. Resten af virksomhederne har svaret "I hverken høj eller lav grad", mens ingen af virksomhederne har svaret "I lav grad" eller "Slet ikke". 75 % af respondenterne svarer, at opnåelsen af ISO-certificering gennem projektet har givet dem øget indsigt, viden og kompetencer, som gør dem bedre i stand til at få ordrer og/eller skabe professionelle samarbejdsrelationer.

Samlet tyder det på, at projektets indsats har tilvejebragt gode forudsætninger for nå effektmålene om, at deltagende virksomheder skal danne samarbejdsrelationer og indgå samarbejdskontrakter med større virksomheder. Det fremgår også senere af målopnåelsen ift. de opstillede effektmål. Det er ligeledes vores indtryk fra interviewene med projektgruppen, projektpartnerne og udvalgte virksomheder, at projektet har været med til at ruste virksomhederne til at udnytte de erhvervsmæssige muligheder, som energiøen i fremtiden vil skabe.

6.2 Forventninger til effekter

Forventning til effekter

Svarene på spørgeskemaet viser, at 75 % af respondenterne forventer, at indsatsen vil føre til et forbedret potentiale for vækst, mens 25 % vurderer, at indsatsen allerede har ført dette med sig.

Figur 6 Deltagernes overordnede positive forventninger til effekter

Andel af virksomheder med forventninger til positive effekter i virksomheden som følge af deres deltagelse	Virksomheder med positiv forventning
Årlig omsætning	63 %
Antal ansatte	63 %
Undgåede fyringer	0 %

(n=8)

Tallene i ovenstående figur viser, at 63 % af deltagerne har positive forventninger til deres årlige omsætning og antal ansatte som følge af deres deltagelse i projektet.

Figur 7 Deltagernes gennemsnitlige effektforventninger (kvantitativt)

Deltagernes gennemsnitlige forventninger til effekter af indsatsen	Gennemsnitlig forventning
Stigning i årlig omsætning (mio. kr.)	0,6
Antal nyansatte	3,3

(n=8)

Deltagerne forventer i gennemsnit en stigning i årlig omsætning på 0,6 millioner kroner, og en stigning i antal nyansatte på gennemsnitligt 3,3 medarbejdere. Ingen virksomheder har angivet, at de forventer undgåede fyringer som følge af deres deltagelse og der er derfor ikke beregnet et gennemsnit for det.

6.3 Indsatsens effektmål

Tabellen nedenfor viser fremdriften mod effektmålene for indsatsen.

Figur 8 Status ift. de opstillede effektmål på evalueringstidspunktet

	Målsætning i projektperioden	Målsætning efter projektperioden	Status	Procentvis målopnåelse
C1: Virksomheder har i deres forretningsplan indskrevet Energiø Bornholm som strategisk satsningsområde	-	15	30	+100 %
C2: Virksomheder har fået etableret professionelle samarbejdsrelationer på baggrund af ISO-certificering	-	10	13	+100 %
C3: Virksomheder har indgået samarbejdskontrakt med større virksomhed	-	15	15	100 %
C4: Arbejdspladser skabt relateret til offshore-industrien på Bornholm	10	35	21	+100 %
C5: Skabte jobs (lokalt) i forbindelse med Energiøen	20	40	0	0 %
C6: Antal jobs bevaret i forbindelse med Energiøen	10		10	0 %
C7: Opkvalificering af arbejdsstyrken	24		34	+100 %

Note 1: Projektets målopnåelse er indrapporteret til evaluator af bevillingsmodtager 6.11.2023. Bevillingsmodtager er ansvarlig for, at måltallene er indrapporteret korrekt.
Note 2: - angiver, at projektholdet endnu ikke er begyndt at samle data ind på denne indikator.

Det fremgår, at alle projektets effektmål er opnået bortset fra effektmålene om antal skabte jobs lokalt i forbindelse med Energiøen samt målet om antallet af bevarede jobs i forbindelse med Energiøen. Projektlederen beskriver, at de har haft svært ved at opføre disse effektmål, hvilket er årsagen til, at der ikke er angivet nogen skabte eller bevarede jobs.

7 anbefalinger og læring

Her præsenterer vi de vigtigste anbefalinger¹ og læringspunkter, som evaluator vil pege på med baggrund i evalueringen. Punkterne er ikke opstillet i prioriteret rækkefølge.

Læringspunkt 1

Projektet har haft stor gavn af, at styregruppen har bestået af personer der både har strategisk ledelsesansvar og direkte kontakt med bornholmske virksomheder. Arbejdet med at gøre bornholmske virksomheder klar til at kunne byde på opgaver relateret til Energiøen har været en modningsproces. I den forbindelse udtrykker projektgruppen, at det har været en fordel for projektet, at styregruppen har bestået af medlemmer, der både har strategisk ledelsesansvar men samtidig har direkte kontakt med bornholmske virksomheder. Det har betydet, at projektet hurtigere er blevet opmærksom på virksomhedernes efterspørgsel og har kunnet agere på denne, hvilket har gjort projektet fleksibelt. Dette har været særligt vigtigt, fordi de deltagende virksomheder – og bornholmske virksomheder i almindelighed – er SMV'er, der arbejder på den korte bane. Her er det særligt vigtigt, at man er i kontakt med virksomhederne og kan tilpasse aktiviteter, så de er relevante, når virksomhederne kan afsætte tid og ressourcer til at deltage. Dette har gjort sig gældende ift. både ISO-certificeringer og støtte til anlægsinvesteringer.

Læringspunkt 2

Løbende kontakt med partneruddannelsesinstitutioner er afgørende for opkvalificeringsindsatser. Udbuddet af faste kurser med relevans for bornholmske virksomheders arbejde relateret til etableringen af Energiøen er begrænset. Der er stor usikkerhed om, hvornår bornholmske virksomheder efterspørger hvilke opkvalificeringskurser, da vindere af udbud under større aktører hemmeligholdes indtil kort tid før opgavens start. Det betyder, at Campus Bornholm med kort aftræk skal planlægge og afvikle relevante kurser for virksomhederne. I de tilfælde handler det for Campus Bornholm om at være fleksible og kunne eksekvere med kort varsel. I den henseende er det afgørende, at Campus Bornholm løbende har kontakt med relevante partneruddannelsesinstitutioner, der kan stille undervisere til rådighed, når efterspørgslen opstår, fordi det faste udbud af kurser på Bornholm er begrænset.

Læringspunkt 3

Opkvalificering af ufaglærte ledige arbejdstagere ville have været relevant. Projektet har fokuseret på opkvalificering af faglærte og ufaglærte arbejdstagere igennem målrettede kurser og uddannelser. Imidlertid har det undervejs vist sig, at der blandt virksomheder, der arbejder offshore med etableringen af Energiøen, også har været efterspørgsel efter at kunne opkvalificere ufaglærte ledige til arbejdet. Det har ikke været muligt indenfor projektets rammer at kunne bidrage til dette, men det vil være relevant fremadrettet også at kunne opkvalificere arbejdstagere i denne målgruppe.

Læringspunkt 4

Ekstern kommunikation af gode eksempler og cases er afgørende for modningsprojekter. Både projektgruppen og de interviewede virksomheder giver udtryk for, at det i projekter som dette med en meget lang tidshorisont er afgørende med ekstern kommunikation om, hvad projektet konkret kan komme

¹ Anbefalinger formidles kun i forbindelse med midtvejsevalueringer.

til at betyde for dem for at sikre deres interesse og engagement. Dette kan ske gennem gode eksempler og cases på, hvordan andre virksomheder, der har deltaget i projektets aktiviteter, er blevet i stand til at byde på eller direkte har fået opgaver relateret til etableringen af Energiøen. Kommunikationen kan således holde virksomhederne opdaterede, så de løbende kan tilpasse deres strategier og planlægning.

Projektets relevans og betydning for det bornholmske erhvervsliv er stort. Med Erhvervsfremmebestyrelsens støtte til det bornholmske erhvervsfyrtårn er det vigtigt, at man fremadrettet fortsætter med at fortælle de gode historier og muligheder relateret til etableringen af Energiøen, for at de bornholmske virksomheder forstår relevansen og kan se værdien i at deltage i en indsats som denne eller lignende indsatser.

Bilag A Sådan scorer vi

Overordnet

Alle scorer er udtryk for evaluators helhedsvurdering. Vurderingen er baseret på alle indsamlede data, herunder interviews med projekthold, sagsbehandler, partnere og deltagere samt evt. spørgeskemadata og statusrapporter m.v. I tilfælde med større usikkerhed i datagrundlaget foretager vi typisk et konservativt skøn.

1. Implementering (afsnit 4)

Projektets implementering vurderes på seks vurderingsparametre med en score fra 1-5, hvilket er præsenteret grafisk i rapportens kapitel 4. Den samlede implementeringsscore er baseret på gennemsnittet af de individuelle scorer for de seks parametre.

	Tildeling af scorer for hvert af de seks vurderingsparametre	Samlet implementeringsscore	Trafiklys
Score	Betydning	Gennemsnit	Trafiklys
5	Implementeringen er nyskabende og en inspiration for andre.	3,5 - 5,0	■ [GRØN]
4	Implementeringen er meget tilfredsstillende. Få forbedringspotentialer.		
3	Implementeringen er tilfredsstillende. Visse forbedringspotentialer.	2,6 - 3,4	■ [GUL]
2	Implementeringen er utilfredsstillende. Store forbedringspotentialer.	1,0 - 2,5	■ [RØD]
1	Implementeringen er meget kritisabel.		

2. Målopnåelse (afsnit 5)

Vurderingen af projektets målopnåelse er primært baseret på fremdrift ift. outputmål og sekundært fremdrift ift. aktivitetsmål. Scoren tildeles på baggrund af en helhedsvurdering af projektets målopnåelse, men med udgangspunkt i projektets kvantitative målopnåelse på evalueringstidspunktet. Nedenstående tabel over sammenhæng mellem målopnåelse og trafiklysscore er vejledende.

Trafiklys	Betydning	Slutevaluering	Midtvejsevaluering
■ [GRØN]	Målopnåelsen er som ønsket eller bedre.	95 % +	45 % +
■ [GRØN]	Målopnåelsen er lidt under det ønskede niveau.	81 – 90 %	35 - 44 %
■ [GUL]	Målopnåelsen er noget under det ønskede niveau.	65 – 80 %	25 - 34 %
■ [RØD]	Målopnåelsen er meget under det ønskede niveau.	20 – 64 %	15 - 24 %
■ [RØD]	Målopnåelsen er ikkeeksisterende eller tæt på.	0 – 19 %	0 – 14 %

3. Effektvurdering (afsnit 3)

På baggrund af dataindsamlingen (interviews og spørgeskema) fastlægger evaluator en samlet vurdering af muligheden for at realisere det forventede effektpotentiale.

Trafiklys	Betydning
■ [GRØN]	Det er tilstrækkeligt sandsynliggjort, at projektet vil kunne realisere de forventede effekter.
■ [GUL]	Det er ikke i tilstrækkelig grad sandsynliggjort, at projektet når sine effektmål. Evaluator vurderer dog, at projektet vil realisere mindst halvdelen af de forventede effekter.
■ [RØD]	Projektet vurderes ikke at realisere en tilfredsstillende andel af de forventede effekter.